

LEFFLER

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

8. november 2005*

Kohtuasjas C-443/03,

mille esemeks on EÜ artiklite 68 ja 234 alusel 17. oktoobril 2003 Hoge Raad der Nederlanden'i (Madalmaad) otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 20. oktoobril 2003, menetluses

Götz Leffler

versus

Berlin Chemie AG,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president V. Skouris, kodade esimehed P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas (ettekandja) ja J. Malenovský, kohtunikud S. von Bahr, J. N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, K. Lenaerts, E. Juhász, G. Arestis, A. Borg Barthet ja M. Ilešič,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

kohtujurist: C. Stix-Hackl,
kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 12. aprilli 2005. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- G. Leffler, esindajad: advokaadid D. Rijpma ja R. Bakels,

- Berlin Chemie AG, esindajad: advokaadid A. Hagedorn, B. Gabriel ja J. I. Van Vlijmen,

- Madalmaade valitsus, esindajad: H. G. Sevenster ja C. M. Wissels,

- Saksamaa valitsus, esindaja: W.-D. Plessing,

- Prantsuse valitsus, esindajad: G. De Bergues ja A. Bodard-Hermant,

- Portugali valitsus, esindajad: L. Fernandes ja M. Fernandes,

- Soome valitsus, esindaja: T. Pynnä,

— Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: A.-M. Rouchaud-Joët ja R. Troosters,

olles 28. juuni 2005. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab nõukogu 29. mai 2000. aasta määruse (EÜ) nr 1348/2000 tsiviil- ja kaubandusajade kohtu- ja kohtuväliste dokumentide Euroopa Liidu liikmesriikides kätteandmise [kättetoimetamise ja teatavakstegemise] kohta (EÜT L 160, lk 37; ELT eriväljaanne 19/01, lk 227; edaspidi „määrus”) artikli 8 tõlgendamist. [Määruse tõlget on parandatud Euroopa Kohtus, kuna selle eestikeelne tõlge on ekslik]
- 2 Nimetatud eelotsusetaotlus esitati G. Leffleri (elukoht Madalmaad) ja Saksamaa õiguse alusel asutatud äriühingu Berlin Chemie AG (edaspidi „Berlin Chemie”) vahel, nimetatud äriühingu poolt arestitud G. Leffleri varade aresti alt vabastamise küsimuses.

Õiguslik raamistik

- 3 Määruse eesmärk on kohtumenetluste tõhustamine ja kiirendamine, võttes kasutusele kohtu- ja kohtuväliste dokumentide otse edastamise põhimõtte.

- 4 Enne määruse jõustumist oli enamus liikmesriike ühinenud 15. novembri 1965. aasta Haagi konventsiooniga tsiviil- ja kaubandusajade kohtu- ja kohtuväliste dokumentide välisriikides kätteandmise [kättetoimetamise ja teatavakstegemise] kohta, mis loob halduskoostöökorra, mis võimaldab dokumentide kättetoimetamist või teatavakstegemist keskasutuse vahendusel. Peale selle, 27. septembri 1968. aasta konventsioonile kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 1972, L 299, lk 32), muudetud 9. oktoobri 1978. aasta konventsiooniga Taani Kuningriigi, Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi ühinemise kohta (EÜT L 304, lk 1, ja muudetud tekst lk 77), 25. oktoobri 1982. aasta konventsiooniga Kreeka Vabariigi ühinemise kohta (EÜT L 388, lk 1), 26. mai 1989. aasta konventsiooniga Hispaania Kuningriigi ja Portugali Vabariigi ühinemise kohta (EÜT L 285, lk 1) ja 29. novembri 1996. aasta konventsiooniga Austria Vabariigi, Soome Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi ühinemise kohta (EÜT 1997, C 15, lk 1; edaspidi „Brüsseli konventsioon“), lisatud protokoll IV artikkel nägi ette otsesema kättetoimetamise võimaluse. Nimetatud protokoll IV artikli teine lõik on sõnastatud järgnevalt:

„Kui riik, kus kätteandmine peab toimuma, esitab vastuväite avaldusega Euroopa Ühenduste Nõukogu peasekretärile, võivad dokumendi koostanud riigi asjaomased ametiisikud nimetatud dokumendi saata ka otse selle riigi asjaomastele ametiisikutele, kus adressaat asub. Sellisel juhul saadab päritoluriigi ametiisik dokumendi koopia taotluse saanud riigi sellisele ametiisikule, kes on pädev seda adressaadile kätte toimetama. Dokument edastatakse taotluse saanud riigi seadustes ettenähtud viisil. Edastamine registreeritakse otse päritoluriigi ametiisikule saadetava tõendiga.”

- 5 29. ja 30. oktoobril 1993 toimunud justiitsministrite nõukogu istungijärgul anti töögrupile nimega „Dokumentide kättetoimetamise lihtsustamist puudutav töögrupp” volitus töötada välja liikmesriikide vahelist dokumentide kättetoimetamist lihtsustav ja kiirendav instrument. Selle töö tulemusena võeti EL lepingu artikli K. 3 (EL lepingu artiklid K.–K. 9 on asendatud EL artiklitega 29–42) alusel vastu tsiviil- ja

kaubandusasjade kohtu- ja kohtuväliste dokumentide Euroopa Liidu liikmesriikides kättetoimetamise ja teatavakstegemise konventsioon (edaspidi „konventsioon”). Nimetatud konventsioon koostati nõukogu 26. mai 1997. aasta aktiga (EÜT C 261, lk 1; konventsiooni tekst, lk 2; protokoll, mis käsitleb konventsiooni tõlgendamist Euroopa Kohtu poolt, lk 17).

- 6 Konventsioon ei ole jõustunud. Kuna määruse koostamisel oli eeskujuks konventsiooni tekst, kasutati nimetatud määruse tõlgendamise selgitamiseks konventsiooni seletuskirja (EÜT 1997, C 261, lk 26).

- 7 Pärast Amsterdami lepingu jõustumist esitas komisjon 26. mail 1999 ettepaneku nõukogu direktiiviks tsiviil- ja kaubandusasjade kohtu- ja kohtuväliste dokumentide Euroopa Liidu liikmesriikides kättetoimetamise ja teatavakstegemise kohta (EÜT L 247 E, lk 11).

- 8 Kui ettepanek esitati Euroopa Parlamendile, soovis viimane, et see võetaks vastu määrusena. Parlament märkis oma ettekandes (A5-0060/1999 lõplik, 11.11.1999) järgmist:

„Vastupidi direktiivile on määruse eeliseks ühenduse õigusakti kiire, selge ja ühtlase elluviimise tagamine, mis vastab seatud eesmärgile. Muu hulgas on seda laadi instrumenti kasutatud ka teiste käesoleval ajal käsitlemisel olevate konventsioonide ühenduse õigusesse toomiseks”. [mitteametlik tõlge]

9 Määruse teine põhjendus näeb ette:

„Siseturu nõuetekohaseks toimimiseks on vaja parandada ja kiirendada kätteantavate [kättetoimetatavate] tsiviil- ja kaubandusajade kohtu- ja kohtuväliste dokumentide edastamist liikmesriikide vahel.”

10 Nimetatud määruse seitsmes kuni kümnes põhjendus on sõnastatud järgnevalt:

„7) Kiire edastamise huvides on tarvis kasutada kõiki kohaseid vahendeid, arvestades et järgitakse teatavaid kättesaadud dokumendi loetavuse ja usaldusvärsuse kohta kehtestatud tingimusi. Turvalise edastamise huvides tuleb edastatavale dokumendile lisada valmistrukitud vorm, mis täidetakse kätteandmiskoha [kättetoimetamise või teatavakstegemise koha] keeles või teises keeles, mille asjaomane liikmesriik on heaks kiitnud.

8) Käesoleva määruse tõhususe tagamiseks tuleb dokumentide kätteandmisest [kättetoimetamisest või teatavakstegemisest] keeldumist lubada üksnes erandjuhtudel.

9) Kiire edastamise huvides tuleb dokumendid kätte anda [kätte toimetada või teatavaks teha] kättesaamisele järgnevate päevade jooksul. Kui kätteandmist [kättetoimetamist või teatavakstegemist] ei ole ühe kuu jooksul toimunud, peaks vastuvõtnud asutus teavitama edastanud asutust. Kui on selge, et kätteandmine [kättetoimetamine või teatavakstegemine] on võimalik mõistliku aja jooksul, ei tohiks selle aja möödumine tähendada, et taotlus edastanud asutusele tagasi saadetakse.

10) Adressaadi huvide kaitsmiseks tuleks dokument kätte anda kätteandmiskoha [kättetoimetamise või teatavakstegemise koha] ametlikus keeles või ühes ametlikest keeltest või mõnes teises edastava liikmesriigi keeles, millest adressaat aru saab.”

11 Määruse artikli 4 lõige 1 näeb ette:

„Kohtudokumendid edastatakse otse ja võimalikult kiiresti artikli 2 alusel määratud asutuste vahel.”

12 Määruse artikkel 5 sätestab:

„Dokumentide tõlkimine

1. Edastav asutus, kellele taotluse esitaja annab üle edastatava dokumendi, informeerib taotluse esitajat, et adressaat võib keelduda taotlust vastu võtmast, kui see ei ole ühes artikliga 8 ettenähtud keeltest.

2. Taotluse esitaja kannab kõik tõlkekulud enne dokumendi edastamist, ilma et eelõeldu piiraks kohtul või pädeval asutusel hilisema otsuse tegemist selliste kulude kandmise kohta.”

13 Määruse artikkel 7 on sõnastatud järgmiselt:

„Dokumentide kätteandmine [kättetoimetamine või teatavakstegemine]

1. Vastuvõttev asutus annab dokumendi ise kätte või korraldab selle kätteandmise [kättetoimetamise või teatavakstegemise] kas adressaatliikmesriigi seaduste kohaselt või edastava asutuse nõutud konkreetsel viisil, välja arvatud juhul, kui selline viis on vastuolus kõnealuse liikmesriigi seadustega.

2. Kõik kätteandmiseks [kättetoimetamiseks või teatavakstegemiseks] vajalikud toimingud tehakse võimalikult kiiresti. Kui dokumente ei ole võimalik olnud kätte anda [kätte toimetada või teatavaks teha] ühe kuu jooksul nende saamisest, peab vastuvõttev asutus igal juhul informeerima edastavat asutust lisan esitatud tüüpvormis teatisega, mis koostatakse artikli 10 lõike 2 tingimusi järgides. Tähtaega arvutatakse vastavalt adressaatliikmesriigi seadustele.”

14 Määruse artikkel 8 näeb ette:

„Dokumendi vastuvõtmisest keeldumine

1. Vastuvõttev asutus informeerib adressaati, et ta võib keelduda kätteantava [kättetoimetatava] dokumendi vastuvõtmisest, kui see on muus keeles kui:

a) adressaatliikmesriigi ametlik keel, või kui nimetatud liikmesriigis on mitu ametlikku keelt, kätteandmiskoha [kättetoimetamise või teatavakstegemise koha] ametlik keel või üks selle ametlikest keeltest,

või

b) edastava liikmesriigi keel, millest adressaat aru saab.

2. Kui vastuvõtvale asutusele teatatakse, et adressaat keeldub lõike 1 kohaselt dokumenti vastu võtmast, teatab nimetatud asutus artiklis 10 ettenähtud teatisega sellest viivitamata edastavale asutusele ning tagastab taotluse ja dokumendid, mille tõlkimist nõutakse.”

15 Määruse artikkel 9 on sõnastatud järgmiselt:

„Kätteandmise [kättetoimetamise või teatavakstegemise] kuupäev

1. Artikli 7 kohaselt dokumendi kätteandmise [kättetoimetamise või teatavakstegemise] kuupäev on kuupäev, millal see antakse kätte [toimetatakse kätte või tehakse teatavaks] kooskõlas adressaatliikmesriigi seadustega, ilma et eelöeldu piiraks artikli 8 kohaldamist.

2. Kui aga dokument tuleb dokumendi päritoluliikmesriigis algatatava või käimasoleva menetluse tõttu kätte anda [kätte toimetada või teatavaks teha] kindla tähtaja jooksul, määratakse taotluse esitaja suhtes arvessevõetav kuupäev kõnealuse liikmesriigi seaduste kohaselt.

3. Liikmesriik võib viieaastase üleminekuaja jooksul lõigete 1 ja 2 sätetest kohastel põhjustel erandeid teha.

Liikmesriik võib seda erandkorda oma õigussüsteemiga seotud põhjustel iga viie aasta järel pikendada. Liikmesriik teeb komisjonile teatavaks selle erandi sisu ning asjaolud.”

16 Määruse artikkel 19 sätestab:

„Kohtusse ilmumata jätnud kostja

1. Kui kohtukutse või sellega samaväärne dokument tuli kätteandmiseks [kättetoimetamiseks või teatavakstegemiseks] edastada teisele liikmesriigile käesoleva määruse sätete alusel ning kostja ei ole ilmunud kohtusse, ei langetata kohtuotsust, kui ei ole tõendatud, et:

- a) dokument on antud kätte korras, mis on adressaatliikmesriigi siseriiklikus õiguses ette nähtud dokumentide kätteandmiseks [kättetoimetamiseks või teatavakstegemiseks] siseriikliku kohtuasja puhul, tema territooriumil asuvatele isikutele, või
- b) dokument on tegelikult toimetatud kostjale või tema elukohta muul käesolevas määruses ettenähtud viisil,

ning et kummalgi juhul on dokument kätte antud või kohale toimetatud [kätte toimetatud või teatavaks tehtud] piisavalt aegsasti; et anda kostjale võimalus kaitseks.

[...]”.

- 17 Määrus näeb ette erinevate lisa toodud tüüpvormide kasutamise. Üks vorm, mis on määruse artikli 10 kohaselt koostatud, kannab pealkirja „Teatis dokumentide kätteandmise [kättetoimetamise või teatavakstegemise] või kätte andmata [kätte toimetamata või teatavaks tegemata] jätmise kohta”. Selle vormi punkt 14 näeb ette vastava märke juhuks, kui adressaat keeldus kasutatud keele tõttu dokumenti vastu võtmast. Sama vormi punkt 15 toob välja erinevad dokumendi kätte toimetamata või teatavaks tegemata jätmise põhjused.
- 18 Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42) artikli 26 lõiked 1–3 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Kui kostja, kelle alaline elukoht on ühes liikmesriigis, kaevatakse teise liikmesriigi kohtusse ning ta ei ilmu kohtusse, deklareerib see kohus omal algatusel, et ta ei ole asjas pädev, välja arvatud juhul, kui pädevus tuleneb käesoleva määruse sätetest.

2. Kohus peatab menetluse niikauaks, kuni on tõendatud, et kostjal on olnud võimalus menetluse algatamist käsitlev või võrdväärne dokument saada kätte piisavalt aegsasti, et ta oleks saanud end kaitsta, või on tõendatud, et selleks on võetud kõik vajalikud meetmed.

3. Lõike 2 sätete asemel kohaldatakse nõukogu 29. mai 2000. aasta määrust (EÜ) nr 1348/2000 [...], kui menetluse algatamist käsitlev või võrdväärne dokument tuli selle määruse kohaselt ühest liikmesriigist teise toimetada.”

- 19 Peale selle näeb määruse nr 44/2001 artikli 34 punkt 2 ette, et ühes liikmesriigis tehtud otsust ei tunnustata teises liikmesriigis, „kui otsus on tehtud tagaselja ning kostjale ei olnud menetluse algatamist käsitlevat dokumenti või võrdväärset dokumenti kätte toimetatud [või teatavaks tehtud] piisavalt aegsasti, et ta oleks saanud end kaitsta, välja arvatud juhul, kui kostja ei algatanud otsuse vaidlustamise menetlust siis, kui tal oli selleks võimalus”. [Täpsustatud tõlge]

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 20 Eelotsusetaotlusest selgub, et G. Leffler esitas 21. juunil 2001 Rechtbank te Arnhem'ile (esimese astme kohus) ajutiste meetmete kohaldamise taotluse, milles ta palus kohtul vabastada aresti alt Berlin Chemie poolt arestitud vara ja keelata viimasel uusi areste kohaldada. Berlin Chemie vaidlustas selle taotluse ja Rechtbank lükkas presidendi 13. juuli 2001. aasta määrusega G. Leffleri taotlused tagasi.
- 21 G. Leffler esitas Gerichtshof te Arnhemile (teise astme kohus) apellatsioonkaebuse, mis toimetati Berlin Chemie advokaadile kätte 27. juuli 2001. aasta kohtuteatega. Berlin Chemie oli kutsutud 7. augustil 2001 toimuvale kohtuistungile.
- 22 Kuna kõnealust kohtuasja ei olnud kantud Gerichtshofi registrisse, lasi G. Leffler 9. augustil 2001 kätte toimetada parandatud kohtuteate. Selle kohaselt oli Berlin Chemie kutsutud 23. augustil 2001 toimuvale kohtuistungile, kuid ta ei ilmunud.

- 23 Kui G. Leffler taotles, et Berlin Chemie' puudumise tõttu tehtaks tema kahjuks tagaseljaotsus, otsustas Gerichtshof menetluse peatada, et anda taotlejale võimalus kutsuda nimetatud äriühing Madalmaade tsiviilmenetluse seadustiku (Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering) artikli 4 punkti 7 (varasem) ja määruse kohaselt kohtuistungile.
- 24 7. septembri 2001. aasta kohtuteatega, mis toimetati Gerichtshofi peaprokuratuuri, oli Berlin Chemie kutsutud 9. oktoobri 2001. aasta kohtuistungile. Nimetatud istungile see äriühing siiski ei ilmunud.
- 25 Kui G. Leffler taotles, et Berlin Chemie' puudumise tõttu tehtaks tema kahjuks tagaseljaotsus, otsustas Gerichtshof taas menetluse peatada, oodates seekord andmete esitamist, mis võimaldaksid tõendada, et kättetoimetamine või teatavaks tegemine oli kooskõlas määruse artikliga 19. Mõned dokumendid esitati 4. detsembri 2001. aasta kohtuistungil.
- 26 18. detsembri 2001. aasta otsusega keeldus Gerichtshof G. Leffleri taotlusel Berlin Chemie' kahjuks tagaseljaotsust tegemast ja otsustas menetluse lõpetada.
- 27 Nimetatud kohtuotsuse asjakohased punktid, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus välja tõi, on järgmised:

„3.1 Esitatud asjaoludest selgub, et kuigi Berlin Chemie'le adresseeritud kohtukutse kättetoimetamine või teatavastegemine toimus Saksa õiguse kohaselt, keeldus Berlin Chemie siiski dokumente vastu võtmast põhjusel, et need ei olnud koostatud saksa keeles.

3.2 Saksamaal esitatud kohtukutse ei olnud taotluse saanud riigi keelde ega adressaadile arusaadavasse keelde tõlgitud. Seega ei vasta kohtukutse kättetoimetamist käsitleva EÜ määruse artikli 8 nõuetele. Järelikult tuleb tagaseljaotsuse tegemise taotlus jätta rahuldamata.”

28 G. Leffler esitas 18. detsembri 2001. aasta kohtuotsuse peale kassatsioonkaebuse. Ta väidab, et *Gerechtshof* on teinud õigusliku vea kohtuotsuse põhjenduste punktis 3.2. Tema arvates oleks kohus pidanud tegema tagaseljaotsuse; teise võimalusena leiab ta, et kohus oleks pidanud määrama uue kohtuistungi kuupäeva ja määrama, lisades vajalikud parandused varasema kutse osas, et *Berlin Chemie* kutsutaks selleks päevaks kohtusse.

29 Eelotsusetaotluse esitanud kohus nendib, et määruse artikkel 8 ei näe dokumendi vastuvõtmisest keeldumise korral ette tagajärgi. Ta märgib eelkõige:

„[...] On võimalik tõdeda, et juhul, kui adressaat on õigusega keeldunud dokumenti vastu võtmast, tuleb sedastada, et mingisugust teatavaks tegemist ei ole toimunud. Siiski on võimalik ka see, et tuleb mõnda, et pärast adressaadi poolt dokumendi vastuvõtmisest keeldumist, on lubatud see puudus kõrvaldada ja saata veel huvitatud isikule tõlge. Viimasel juhul tõusetub küsimus tähtjast ja sellest, kuidas tõlge adressaadile teatavaks teha. Kas tõlke adressaadile saatmiseks tuleb järgida määruses dokumentide kättetoimetamiseks või teatavakstegemiseks ette nähtud toiminguid või on saatmisviis vabalt valitav? Peale selle on oluline teada, kas juhul, kui on antud puuduse kõrvaldamise võimalus, kohaldatakse siseriiklikku menetlusõigust.”

30 Seetõttu otsustas Hoge Raad der Nederlanden menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas määruse artikli 8 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et adressaadi keeldumise korral dokumenti vastuvõtmisest põhjusel, et see ei vasta nimetatud sättes toodud keelenõuetele, on saatjal võimalus see puudus kõrvaldada?
2. Kui vastus esimesel küsimusele on eitav, siis kas dokumendi vastuvõtmisest keeldumise õiguslik tagajärg on teatavakstegemise täielik tühisus?
3. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav:
 - a) Millise tähtaja jooksul ja millisel viisil tuleb tõlge adressaadile teatavaks teha?

Kas määruses dokumentide kättetoimetamise ja teatavakstegemise kohta toodud nõuded kehtivad ka tõlke edastamisele või on edastamisviis vabalt valitav?

- b) Kas puuduse kõrvaldamise võimaluse suhtes kohaldatakse siseriiklikku menetlusõigust?”

Eelotsuse küsimused

Esimene küsimus

- 31 Esimeses küsimuses küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas määruse artikli 8 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et juhul, kui adressaat keeldub dokumenti vastu võtmast põhjusel, et see ei ole koostatud taotluse saanud liikmesriigi ühes ametlikus keeles või selles päritoluliikmesriigi keeles, millest adressaat aru saab, on saatjal võimalus tõlke puudumisest tulenev puudus kõrvaldada.

Euroopa Kohtule esitatud märkused

- 32 Saksamaa ja Soome valitsus leiavad, et dokumendi vastuvõtmisest keeldumise tagajärjed tuleb määratleda siseriikliku õiguse kohaselt. Selle väite toetuseks viitavad nad konventsiooni seletuskirja kommentaarile artiklite 5 ja 8 kohta, Euroopa Kohtu 3. juuli 1990. aasta otsusele kohtuasjas C-305/88: Lancray (EKL 1990, lk I-2725, punkt 29), milles Euroopa Kohus tõdes, et kättetoimetamise puuduste võimalikku kõrvaldamist hinnatakse siseriikliku õiguse kohaselt, ning vastavalt määruse ettevalmistustöödele — sellisena nagu üks kommentaator neid on kirjeldanud — millest selgub, et liikmesriikide delegatsioonid ei soovinud, et määrus sekkuks siseriiklikku õigusesse. Sõltuvalt kohaldatavas siseriiklikus õiguses valitud lahendusest on tõlke puudumises seisneva puuduse kõrvaldamine kas lubatud või mitte.
- 33 G. Leffler, Madalmaade, Prantsuse ja Portugali valitus väidavad oma suulistes märkustes, et dokumendi vastuvõtmisest keeldumise tagajärjed peavad tulenema määruse autonoomsest tõlgendamisest ja selle kohaselt peab tõlke puudumises

seisneva puuduse kõrvaldamine olema lubatud. Nad toovad välja määruse eesmärgi kiirendada ja lihtsustada dokumentide teatavakstegemise menetlusi ja rõhutavad, et tõlke puudumises seisneva puuduse kõrvaldamise mitte lubamine jätab artikli 5 lõike 1 selle kasulikust mõjust ilma, kuna sellisel juhul ei võta osalised mingisugust riski ja lasevad dokumendid pidevalt tõlkida. Peale selle märgivad nad, et artikli 8 lõikes 2 sisalduval väljendil „mille tõlkimist nõutakse” on tähendus vaid siis, kui tõlke puudumises seisnevat puudust on võimalik kõrvaldada, sama kehtib konventsiooni seletuskirja teatud osade kohta, millest saab niisuguse võimaluse olemasolu eeldada.

- 34 Lisaks toob komisjon esile mitu asjaolu, mis õigustavad seda, et tõlke puudumist ei käsitletaks kättetoimetamise täieliku tühisuse põhjusena. Muu hulgas eristatakse tüüpvormides märkusi, mille puhul dokumendi kätte andmata jätmiseks on tavapärane põhjus (vastavalt määruse artiklile 10 koostatud vormi punkt 15), nendest, mille puhul põhjus on dokumendist keeldumine kasutatud keele tõttu (vormi punkt 14). Peale selle käsitleb määruse artikli 8 lõige 2 dokumente, mille tõlkimist nõutakse ja mitte kõiki dokumente, nagu see oleks juhul, kui teatavakstegemine oleks olnud tühine. Komisjon rõhutab, et ükski õigusnorm ei näe ette seda, et tõlke puudumisel oleks kättetoimetamine iseenesest tühine, ja tema arvates on niisuguse tühisuse möönmine vastuolus põhimõttega, mille kohaselt tühisus peab olema normis ette nähtud („pole tühisust ilma normita”). Lõpuks märgib ta, et täielik tühisus ületab selle, mis on adreassaadi huvide kaitseks vajalik, seega tühisus ei ole mõeldav, kui ei ole kaebust („pole tühisust ilma kaebuseta”).

- 35 Berlin Chemie väidab, et teatavakstegemiste lihtsustamine ei pea toimuma õiguskindluse ega adreassaadi õiguste arvelt. Viimasel peab olema võimalus kiiresti aru saada, mis liiki menetlusse ta on kaasatud ja tõhusalt ette valmistada enda kaitsmine. Berlin Chemie nendib, et kui on kahtlus, et kõnealune menetlus võib olla kiireloomuline, laseb adreassaat ettevaatusest ise dokumendi tõlkida, kuigi see ei peaks olema tema, kes riski võtab ja kulud kannab. Saatjat seevastu teavitatakse tõlke

täpsusega seonduvatest riskidest ja ta saab võtta meetmed nende vältimiseks. Tõlke puudumises seisneva puuduse kõrvaldamine aeglustab menetlust, eelkõige juhul, kui kohus peab kõigepealt kindlaks tegema, kas tõlkimata dokumendi vastuvõtmisest keeldumine on õigustatud. Sellega võib kaasneda teatav õiguste kuritarvitamine.

- 36 G. Leffler ja Madalmaade valitsus väidavad, et kohtuvaidluses kostjaks oleva adressaadi kaitse on piisavalt tagatud määruse artikliga 19. Sarnaselt Prantsuse valitsusele leiavad nad, et kohtul on pädevus muuta poolte huvidest lähtuvalt tähtaegu ja eelkõige võimaldada kostjal ette valmistada enda kaitsmine. Seoses menetluse hilinemisega, mis on tingitud vajadusest kõrvaldada tõlke puudumises seisnev puudus, väidab Madalmaade valitsus, et see kahjustab eelkõige hagejat ja mitte kostjast adressaati.

Euroopa Kohtu vastus

- 37 Tuleb sedastada, et määruse artikkel 8 ei näe õiguslikke tagajärgi juhuks, kui adressaat keeldub dokumendist põhjusel, et see ei ole koostatud taotluse saanud liikmesriigi ühes ametlikus keeles või selles päritoluliikmesriigi keeles, millest adressaat aru saab.
- 38 Teised määruse sätted, määruse teises ja kuuendas kuni üheksandas põhjenduses väljendatud eesmärk tagada dokumentide edastamise kiirus ja tõhusus ning määruse artiklites 5 ja 8 ette nähtud võimaluse — dokumenti taotluse saaja liikmesriigi keelde mitte tõlkida — kasulik mõju, mis peab olema tagatud, õigustavad siiski seda, et dokumendi tühisus on välistatud juhul, kui adressaat keeldub sellest põhjusel, et see ei ole koostatud taotluse saanud liikmesriigi ametlikus keeles või adressaadile

arusaadavas päritoluliikmesriigi keeles, seevastu aga on lubatud võimalus tõlke puudumises seisnev puudus kõrvaldada.

- 39 Esiteks tuleb tõdeda, et ükski määruse säte ei näe ette, et dokumendist keeldumine artikli 8 järgimata jätmisel tooks kaasa dokumendi tühisuse. Vastupidi, kuigi määrus ei täpsusta dokumendist keeldumise täpseid tagajärgi, võib mitmest sättest järeldada, et tõlke puudumises seisnevat puudust saab kõrvaldada.
- 40 Väljend „dokumendid, mille tõlkimist nõutakse” määruse artikli 8 lõikes 2 tähendab, et adressaadil on võimalik tõlget nõuda ja seega on saatjal võimalik tõlke puudumises seisnev puudus tõlke saatmisega kõrvaldada. See väljend erineb määruse artikli 6 lõigetes 2 ja 3 edastava asutuse poolt vastuvõtvale asutusele saadetava dokumentide kogumi ja mitte ainult teatud dokumentide määratlemiseks kasutatud terminist „edastatud dokumendid”.
- 41 Ka vastavalt määruse artiklile 10 koostatud tüüpvorm, mis tõendab dokumentide kättetoimetamist või teatavakstegemist või kätte toimetamata või teatavaks tegemata jätmist, ei sisalda dokumendi kätte toimetamata või teatavaks tegemata jätmise võimalike põhjuste hulgas dokumendist keeldumist kasutatud keele tõttu, vaid näeb sellekohase märke ette eraldi real. See võimaldab järeldada, et dokumendist keeldumist ei tule käsitleda kättetoimetamata või teatavakstegemata jätmisena.
- 42 Kui eeldada, et pärast keeldumist ei ole enam võimalik viga parandada, siis kahjustab see saatja õigusi selliselt, et viimane ei võta enam kunagi riski saata tõlkimata dokumenti, ohustades sellega määruse kasulikku mõju ja eriti dokumentide tõlkimist puudutavaid sätteid, mis konkureerivad eesmärgiga tagada nende dokumentide edastamise kiirus.

- 43 Seda tõlgendust ei saa kummutada väitega, et dokumendist keeldumise tagajärjed tuleb määratleda siseriikliku õiguse kohaselt. Sellega seoses ei saa tugineda konventsiooni seletuskirjas toodud kommentaaridele, eespool viidatud Euroopa Kohtu otsusele Lancray ega määruse ettevalmistustöödele.
- 44 Kui jätta siseriikliku õiguse määratleda, kas lubada põhimõtet, mille kohaselt tõlke puudumises seisneva puuduse kõrvaldamine on võimalik, siis ei saa määrust üldse ühetaoliselt kohaldada, kuna ei ole välistatud, et liikmesriigid näevad selles osas ette erinevad lahendused.
- 45 Amsterdami lepingu eesmärk luua vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala, mis andis ühendusele uue dimensiooni, ja EL lepingust EÜ asutamislepingusse selle menetluse ületoomine, mis võimaldab võtta meetmeid õigusalasest koostöös tsiviilasjades, millel on piiriülene mõju, annab tunnistust liikmesriikide tahtest tuua niisugused meetmed ühenduse õiguskorda ja loobuda sellega nende autonoomsest tõlgendamisest.
- 46 Asjaolu, et vormiliselt on tegemist määrusega ja mitte direktiiviga, mis oli komisjoni esialgne ettepanek, näitab, millise tähtsuse omistab ühenduse seadusandja nimetatud määruse sätete otsekohaldatavusele ja nende ühetaolisele kohaldamisele.
- 47 Sellest tuleneb, et enne Amsterdami lepingu jõustumist vastu võetud konventsiooni seletuskirjas toodud kommentaaridele, kuigi need on vajalikud, ei saa tugineda, kummutamaks määruse autonoomset tõlgendust, mille kohaselt peab dokumendist sel põhjusel, et see ei ole koostatud taotluse saanud liikmesriigi ühes ametlikus keeles või adressaadile arusaadavas päritoluliikmesriigi keeles, keeldumise tagajärg

olema ühetaoline. Samuti tuleb märkida, et eespool viidatud kohtuotsusest Lancray tulenev Euroopa Kohtu praktika paikneb teist liiki õigusliku instrumendi tõlgendamise kontekstis ja erinevalt määrusest ei ole selle eesmärk ühendusesisese kättetoimetamise või teatavakstegemise korra kehtestamine.

48 Järelduste puhul, mille Saksa valitsus tegi ühe kommentaatori poolt kirjeldatud ettevalmistustöödest, piisab märkimisest, et liikmesriikide delegatsioonide oletatav tahe ei väljendunud määruse tekstis. Sellest tuleneb, et väidetavatele ettevalmistustöödele ei saa tugineda, kummutamaks määruse autonoomset tõlgendust, mis püüab tagada määruse sätete kasuliku mõju selle ühetaoliseks kohaldamiseks ühenduses, järgides selle eesmärki.

49 Määruse tõlgendamine nii, et tõlke puudumises seisneva puuduse kõrvaldamise võimalus on ühetaoline tagajärg dokumendist sel põhjusel keeldumisel, et see ei ole koostatud taotluse saanud liikmesriigi ühes ametlikus keeles või adressaadile arusaadavas päritoluliikmesriigi keeles, ei ohusta siseriikliku õiguse tähtsust ega siseriikliku kohtu rolli. Nagu tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, tuleb ühenduse õigusnormide puudumisel iga liikmesriigi sisemise õiguskorraga kehtestada kohtumenetluse normid, mille eesmärk on tagada menetluse pooltele ühenduse õigusega antud õiguste kaitse (vt eelkõige 16. detsembri 1976. aasta otsus kohtuasjas 33/76: Rewe, EKL 1976, lk 1989, punkt 5).

50 Euroopa Kohus täpsustas siiski, et sellised normid ei tohi olla ebasoodsamad kui siseriiklikul õiguskorral põhinevate õiguste puhul (võrdvääruse põhimõte) ja need ei tohi muuta ühenduse õiguskorra alusel antud õiguste kasutamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks (tõhususe põhimõte) (vt eespool viidatud kohtuotsus Rewe, punkt 5; 10. juuli 1997. aasta otsus kohtuasjas C-261/95: Palmisani, EKL 1997, lk I-4025, punkt 27, ja 15. septembri 1998. aasta otsus

kohtuasjas C-231/96: Edis, EKL 1998, lk I-4951, punkt 34). Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 38 ja 64 märgib, peab tõhususe põhimõtte suunama siseriiklikku kohust kohaldama siseriiklikus õiguskorras ette nähtud menetlusnorme vaid sel määral, mil need ei ohusta määruse eesmärki.

- 51 Sellest tuleneb, et kui määrus ei näe teatud asjaolude korral ette tagajärgi, siis peab siseriiklik kohus põhimõtteliselt kohaldama siseriiklikku õigust, jälgides samas, et ühenduse õiguse tõhusus saaks tagatud, mis võib teda suunata jätma vajadusel kohaldamata niisuguse siseriikliku normi, mis seda takistab, või tõlgendama vaid riigisisest olukorda silmas pidades välja töötatud õigusnormi nii, et seda saaks kohaldada käsitlemisel olevas piiriüleses olukorras (vt eelkõige 9. märtsi 1978. aasta otsus kohtuasjas 106/77: Simmenthal, EKL 1978, lk 629, punkt 16; 19. juuni 1990. aasta otsus kohtuasjas C-213/89: Factortame jt, EKL 1990, lk I-2433, punkt 19; 20. septembri 2001. aasta otsus kohtuasjas C-453/99: Courage ja Crehan; EKL 2001, lk I-6297, punkt 25, ja 17. septembri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-253/00: Muñoz ja Superior Fruiticola, EKL 2002, lk I-7289, punkt 28).
- 52 Veel peab siseriiklik kohus jälgima seda, et oleksid tagatud asjaomaste poolte õigused, eelkõige dokumendi adressaadiks oleva poole võimalus omada piisavalt aega enda kaitsmise ettevalmistamiseks või dokumendi saatjaks oleva poole õigus, selleks et talle ei saaks osaks näiteks kiireloomuline menetlus, kuhu kostja ei ilmu ja selle tagajärjed, mille puhul adressaat keeldub tõlkimata dokumendi vastuvõtmisest ainuüksi viivitamiseks ja ilmselt liialdades, kuigi on võimalik tõendada, et dokumendi adressaat saab sellest päritoluriigi keelest aru, milles dokument on koostatud.
- 53 Seega tuleb esimesele küsimusele vastata, et määruse artikli 8 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et kui adressaat keeldub dokumenti vastu võtmast põhjusel, et see ei ole koostatud taotluse saanud liikmesriigi ühes ametlikus keeles või selles päritoluliikmesriigi keeles, millest adressaat aru saab, on saatjal võimalus see puudus küsitud tõlke saatmisega kõrvaldada.

Teine küsimus

- 54 Teise küsimusega, mis on esitatud juhuks, kui määruse artiklit 8 tõlgendatakse nii, et tõlke puudumisest tulenevat puudust ei ole võimalik kõrvaldada, tahetakse teada, kas dokumendist keeldumise tagajärg on kättetoimetamise tühisus.
- 55 Arvestades esimesele küsimusele antud vastust, ei ole teisele küsimusele vaja vastata.

Kolmas küsimus

- 56 Kolmanda küsimusega, mis on esitatud juhuks, kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt seda, millise tähtaja jooksul ja millisel viisil tuleb tõlge dokumendi adressaadile teatavaks teha ja kas tõlke puudumises seisneva puuduse kõrvaldamise võimaluse suhtes kohaldatakse siseriiklikku menetlusõigust.

Euroopa Kohtule esitatud märkused

- 57 Seoses tähtajaga, mille jooksul tõlke puudumises seisnevat puudust saab kõrvaldada, viitavad Madalmaade ja Portugali valitsus määruse artikli 7 lõikele 2. Nad leiavad, et tõlke saatmine peab toimuma võimalikult kiiresti ja ühekuulist tähtaega võib pidada mõistlikuks.

- 58 Mis puudutab tõlke saatmise mõju tähtaegadele, siis väidab Madalmaade valitsus, et isegi kui dokumendi adressaat keeldus dokumendist õigusega, tuleb määruse artikli 9 lõigetes 2 ja 3 ette nähtud tähtaja kaitsvat mõju igal juhul järgida. Komisjon märgib, et kättetoimetamise kuupäevad määratakse kindlaks artikli 9 kohaselt. Adressaadi puhul võetakse arvesse vaid tõlgitud dokumentide kättetoimetamist, mis selgitab määruse artikli 9 lõikes 1 toodud väljendit „ilma et eelõeldu piiraks artikli 8 kohaldamist”. Saatja puhul tuleb tähtaeg kindlaks määrata vastavalt artikli 9 lõikele 2.
- 59 Prantsuse valitsus tuletab meelde, et menetlustähtajad peab määrama kohus, võimaldamaks dokumendi adressaadil enda kaitsmine ette valmistada.
- 60 Tõlke saatmisviisi puhul leiavad nii G. Leffler kui ka Prantsuse valitsus, et tõlge tuleb saata määruse nõuete kohaselt. Madalmaade valitsus seevastu väidab, et saatmine võib toimuda mitteametlikult, kuid valesti mõistmise vältimiseks on soovitatav vältida edastavalt asutuselt otse adressaadile saatmist ja eelistada saatmist vastuvõtva asutuse kaudu.
- 61 Berlin Chemie väidab, et kui Euroopa Kohus otsustab, et tõlkimine on võimalik, oleks õiguskindluse tagamiseks vajalik, et selle võimaluse tagajärjed oleksid ühtlustatud ja määruse eesmärkidega kooskõlas.

Euroopa Kohtu vastus

- 62 Kuigi määruse artikkel 8 ei sisalda täpset normi nõuete kohta, mida järgida juhul, kui on vaja kõrvaldada puudus, mis tekkis seetõttu, et dokumendist keelduti põhjusel, et

see ei ole koostatud taotluse saanud liikmesriigi ühes ametlikus keeles või dokumendi adressaadile arusaadavas päritoluliikmesriigi keeles, on siiski oluline märkida, et ühenduse õiguse üldpõhimõtted ja teised määruse sätted võimaldavad anda siseriiklikule kohtule teatud juhised, andmaks määrusele kasuliku mõju.

63 Õiguskindluse tagamiseks tuleb määrust tõlgendada nii, et tõlke puudumisest tulenev puudus tuleb kõrvaldada määruses ette nähtud korra kohaselt.

64 Kui edastavale asutusele teatatakse, et adressaat on dokumendist tõlke puudumise tõttu keeldunud, peab ta vastaval juhul pärast taotleja ärakuulamist, nagu võib tuletada määruse artikli 4 lõikest 1, puuduse kõrvaldama, saates tõlke võimalikult kiiresti. Selles osas võib Madalmaade ja Portugali valitsuse soovitatud ühekuulist tähtaega alates sellest, kui edastav asutus sai kätte teabe keeldumisest, pidada sobivaks, kuid siseriiklik kohus võib seda tähtaega asjaoludest lähtuvalt kaaluda. Arvesse tuleb võtta eelkõige asjaolu, et teatud dokumendid võivad olla ebatavalise pikkusega või nad tuleb tõlkida keelde, mille jaoks on vähe vabu tõlkijaid.

65 Milline mõju on tõlke saatmisel kättetoimetamise või teatavakstegemise kuupäevale, tuleb kindlaks teha analoogia põhjal määruse artikli 9 lõigetes 1 ja 2 välja töötatud kahe kuupäeva korraga. Määruse kasuliku mõju tagamiseks on oluline jälgida, et erinevate asjaomaste poolte õigused oleksid võimalikult hästi ja tasakaalustatult kaitstud.

66 Kättetoimetamise või teatavakstegemise kuupäev võib olla hagejale oluline näiteks siis, kui kättetoimetatud dokument seondub kaebeõiguse teostamisega, mida tuleb teha kindlal tähtajal, või kui selle eesmärk on aegumise peatamine. Nagu märgiti

käesoleva kohtuotsuse punktis 38, ei ole määruse artikli 8 lõike 1 järgimata jätmise tulemus kättetoimetamise või teatavakstegemise tühisus. Arvestades neid asjaolusid, tuleb sedastada, et hageja puhul peab lähtuma esmase kättetoimetamise või teatavakstegemise kuupäevast juhul, kui ta on täitnud hoolsuskohustuse ja on tõlke puuduse kõrvaldamiseks võimalikult kiiresti saanud.

67 Samas võib kättetoimetamise või teatavakstegemise kuupäev olla oluline ka adressaadile, eelkõige seetõttu, et sellest hetkest alates hakkab kulgema õiguskaitse teostamise või kaitsmise ettevalmistamise tähtaeg. Dokumendi adressaadi tõhusaks kaitseks saab tema puhul arvesse võtta vaid seda kuupäeva, mil ta võis kätte toimetatud või teatavaks tehtud dokumendist mitte ainult teada saada, vaid ka sellest aru saada, see on kuupäev, mil ta sai dokumendi tõlke.

68 Siseriiklik kohus peab seda arvestama ja asjaomaste poolte huve kaitsma. Ning analoogia põhjal määruse artikli 19 lõike 1 punktidega a ja b — kui dokumendist keelduti põhjusel, et see ei ole koostatud taotluse saanud liikmesriigi ühes ametlikus keeles või dokumendi adressaadile arusaadavas päritoluliikmesriigi keeles, ja kui kostja kohtuistungile ei ilmu, peab kohus menetluse niikauaks peatama, kuni pole tõendatud, et kõnealuse dokumendi puudus on tõlke saatmisega kõrvaldatud ja et see on toimunud piisavalt aegsasti, andmaks kostjale võimaluse ennast kaitsta. Niisugune kohustus tuleneb ka määruse nr 44/2001 artikli 26 lõikes 2 sätestatud põhimõttest ja selle järgimise kontroll toimub enne sama määruse artikli 34 punkti 2 kohast otsuse tunnustamist.

69 Selleks et leida lahendus tõlke puudumises seisneva puuduse sobiliku kõrvaldamise viisiga seonduvatele probleemidele, mida määrus Euroopa Kohtu tõlgenduses ette ei näe, tuleb siseriiklikul kohtul, nagu on näidatud käesoleva kohtuotsuse punktides 50 ja 51, kohaldada siseriiklikku menetlusõigust, jälgides samas, et määruse eesmärki järgides saaks tagatud selle tõhusus.

70 Peale selle tuleb meelde tuletada, et kui siseriiklikus kohtus tõusetub määruse tõlgendamise küsimus, võib nimetatud kohus EÜ artikli 68 lõikes 1 sätestatud tingimustel pöörduda selles küsimuses Euroopa Kohtu poole.

71 Kõiki toodud asjaolusid arvestades tuleb kolmandale küsimusele vasta:

- määruse artiklit 8 tuleb tõlgendada nii, et juhul kui adressaat keeldub dokumenti vastu võtmast põhjusel, et see ei ole koostatud taotluse saanud liikmesriigi ühes ametlikus keeles või selles päritoluliikmesriigi keeles, millest adressaat aru saab, võib selle puuduse kõrvaldada, saates määruses ette nähtud viisil ja võimalikult kiiresti dokumendi tõlke;
- selleks et leida lahendus tõlke puudumises seisneva puuduse sobiliku kõrvaldamise viisiga seonduvatele probleemidele, mida määrus Euroopa Kohtu tõlgenduses ette ei näe, tuleb siseriiklikul kohtul kohaldada siseriikliku menetlusõigust, jälgides samas, et nimetatud määruse eesmärki järgides saaks tagatud selle tõhusus.

Kohtukulud

72 Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamise kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. Nõukogu 29. mai 2000. aasta määruse (EÜ) nr 1348/2000 tsiviil- ja kaubandusajade kohtu- ja kohtuväliste dokumentide Euroopa Liidu liikmesriikides kätteandmise [kättetoimetamise ja teatavakstegemise] kohta artikli 8 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et juhul kui adressaat keeldub dokumenti vastu võtmast põhjusel, et see ei ole koostatud taotluse saanud liikmesriigi ühes ametlikus keeles või selles päritoluliikmesriigi keeles, millest adressaat aru saab, on saatjal võimalus see puudus kõrvaldada, saates küsitud tõlke.
2. Määruse nr 1348/2000 artiklit 8 tuleb tõlgendada nii, et juhul kui adressaat keeldub dokumenti vastu võtmast põhjusel, et see ei ole koostatud taotluse saanud liikmesriigi ühes ametlikus keeles või selles päritoluliikmesriigi keeles, millest adressaat aru saab, võib selle olukorra lahendada tõlke saatmisega määruses nr 1348/2000 ette nähtud viisil ja võimalikult kiiresti.

Selleks et leida lahendus tõlke puudumises seisneva puuduse sobiliku kõrvaldamise viisiga seonduvatele probleemidele, mida määrus nr 1348/2000 Euroopa Kohtu tõlgenduses ette ei näe, tuleb siseriiklikul kohtul kohaldada siseriiklikku menetlusõigust, jälgides samas, et nimetatud määruse eesmärki järgides saaks tagatud selle tõhusus.

Allkirjad